

## **SORTAVALAN SEMINAARIN VAIHEITA JA TAPAHTUMIA**

Leena Aalto

Sortavalan opettajaseminaari perustettiin Sortavalan maalaiskunnan Kymölään 20.10.1880. Seminaarin alue metsineen ja peltoineen oli saatu lahjoituksena valtioneuvos Herman Hallonbladilta ja hänen puolisoltaan Elisabethiltä. Kymölän tilaan kuului myös kansakoulu, puisto ja ja hyvin hoidettu puutarha. Kaunis maaseutualue mahdollisti monenlaista toimintaa. Liikuntaan, puutarhanhoitoon, musiikkiin, yleisesti kulttuurin harrastamiseen ja sivistyksen vaalimiseen oli tulevilla opettajilla kiinnostusta ja nyt myös toimintaedellytyksiä. Koulutustiloja rakennettiin lisää. Opettajakoulutusta järjestettiin sekä mies- että naisoppilaille. Opetustilat ja asuntolat olivat ajan hengen mukaisesti erilliset rakennukset miehille ja naisille. Opiskelijat tulivat suurelta osin Viipurin ja Kuopion alueilta, joissa oli opettajien tarvetta suomenkielisille kouluille. Pohjakoulutuksena monella oli kansakoulu, mutta myöhemmin tuli opiskelijoiksi myös ns. hospitantteja, joilla oli ylioppilastutkinto. Koulutusaika oli vuodesta 1916 lähtien viisi vuotta, mutta hospitanteille se oli lyhyempi.

Seminaarin pätevät, innostuneet johtajat ja opettajat ovat olleet seminaarin ja koko Karjalan voimavaroja. Oppikirjoja kirjoitettiin ja julkaistiin. Musiikin opetus ja kuorotoiminta oli korkeatasoista. Rehtori Oskar Relander oli johtajan työnsä (1907–1928) ohella tehnyt tutkimuksia kansanrunouden alalta. Myös opiskelijayhdistystoiminta oli aktiivista. Opettajaseminaarista tuli ajan myötä Karjalan kulttuurin kehto.

Suomen historialliset ajat ja tapahtumat ovat vuosien varrella vaikuttaneet monella tapaa Sortavalan seminaarin toimintaan. Vuodet 1917 ja 1918 koettiin haastavina myös seminaarin toiminnassa. Puolustusvoimat otti seminaarin käyttöönsä 1918, ja seminaarin toiminta siirrettiin sisämaan seminaareihin. Suomen itsenäistyminen antoi uusia mahdollisuuksia. Vuoden 1921 oppivelvollisuuslaki toi selkeyttä ja uusia velvollisuuksia. Pula-aika oli vaikeaa, mutta henkisesti kestättiin esteiden yli.

Talvisodan puhjettua vuonna 1939 puolustusvoimat otti seminaarin tilat jälleen käyttöönsä. Jatkosodan aikana koulun oppilaat ja henkilökunta olivat evakkotiellä tai puolustustehtävissä. Miespuoliset opettajat tarvittiin rintamalle ja naisopettajat saattoivat toimia lottina tai muussa sosiaalityössä. Koulutoiminta Sortavalassa aloitettiin sitten uudestaan syksyllä 1942. Kaikki oppilaat eivät voineet palata opiskeluun. Osa oppilaista oli kaatunut, osa haavoittunut ja osan oli pitänyt jäädä kotitöihin, koska isä oli kaatunut. Kesällä 1944 Karjala menetettiin lopullisesti. Pitkät ja surulliset olivat ne evakkojonot karjoineen silloin hävitetyssä Karjalassa. Sortavala luovutettiin 23.9.1944. Myös Sortavalan seminaari evakuoitiin Raumalle. Siitä tuli Itä-Suomen seminaari vuosiksi 1945–1970. Raumalta Itä-Suomen seminaari siirtyi Joensuuhun ja Joensuun korkeakouluun ja sieltä jatkona Joensuun yliopistoon. Vuonna 2010 perustettu Itä-Suomen yliopisto jatkaa edelleen opettajankoulutusta Joensuussa.

Sortavalan seminaari ja seminaarilaiset ovat kokeneet useampaan kertaan, miten ”ajat muuttuvat” yhteiskunnassa, koulutuksessa ja oppimisenäkemyksissä. Muistoja Karjalan menneistä ajoista ja hetkistä Sortavalan seminaarissa ei kuitenkaan kukaan ole koskaan voinut vaihtaa tai ottaa pois, ne säilyvät. "Kymölän henki" ei sammunut.

## Muistoja seminaariajoilta Karjalan Kymölässä



*"Sävelestäkö säveltä, runoa runosta tehdä, virttä virrestä jumalten? Karjala, sävelten kansa, ruhtinas ikirunojen, kannel kaikuvan Kalevan, virsi vainon veistelemä. Ken sinusta kertojaksi?.. jne."* Eino Leino Runo-Karjala 1949



1. Sortavalan seminaarin 120-henkisen Iltakuoron 20-vuotisjuhlakonsertti vuonna 1937 seminaarin juhlasalissa, johtajanaan Leo Härkönen. Kuva: Valokuvaamo Union. Sortavalan seminaari toimi Karjalassa 20.10.1880–1944 Sortavalan Kymölässä. Iltakuoron perusti seminaarin lehtori Wilho Siukonen. 2. Sortavalan seminaarin soittajat juhlasalissa vuonna 1936. Kuva: Valokuvaamo Majjala. Kuoro Sortavalan seminaarin juhlasalin esiintymislavalla. 3. Seminaarin soittajat ja Iltakuoro esiintymässä juhlasalissa. Seminaarin naiskuoron laulajat konserttimatkalla Joensuussa 1897. Kuva: museovirasto.finna.fi; pohjoiskarjalanmuseo.fi



Sortavalan seminaarin kuoro vuonna 1917 seminaarin juhlasalissa. Istumassa lehtori Mikael Nyberg ja tohtori Hela. Kuva: museovirasto.finna.fi; pohjoiskarjalanmusseo.fi.



Seminaarin rakennuksia ja rantaseutua. Kuva: C.W. Alopeus 1900–1929. Sortavalan Seminaari 1892 Kuva: A. Aamio. Naisopiskelijoiden asuntola. n. 1900–1929. Kuva: Eemeli Kivirikko, museovirasto. finna.fi



Sortavalan seminaarissa naisopiskelijoiden voimistelutunti 1900–1929. Naisopiskelijoiden käsityön oppitunti. Kuva: Eemeli Kivirikko, museovirasto.finna.fi



Sortavalan seminaarin juhlasalin rakennus 1912. Seminaarin miesluokat 1920–1939. Miesseminaari ja miesopiskelijoiden asuntola 1900-luvun alussa. Kuva, Eemeli Kivirikko, museovirasto. finna.fi; pohjoiskarjalanmusseo.fi





Sortavalan seminaarin rakennuksia ja aluetta 1920–1929 talviaikaan Kuva: pohjoiskarjalanmuseo.fi, museovirasto.finna.fi



Sortavalan opettajaseminaarin naisopiskelijoiden asuntola 1939. Rakennuksia Kymölässä Seminaarin miesopiskelijoiden asuntola 1930-luvulla. Kuvat: museovirasto.finna.fi



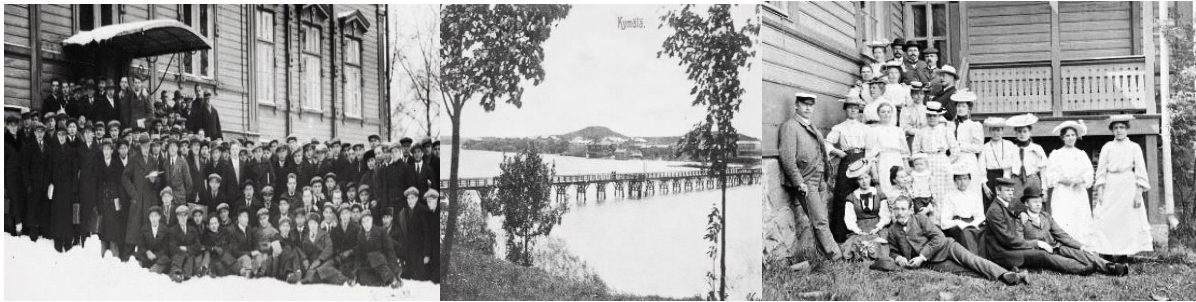
Kymölässä seminaarin miesopiskelijoiden käsityöhuone 1930–1939. Tyttöjen harjoittelukoulu 1930-luvulla. Seminaarin harjoittelukouluja. Kuvat: museovirasto.finna.fi/Karjalan liiton kokoelma.



Seminaarin laululuokat ja poikaharjoituskoulu 1920-luvulla. Kymölän maisemia. Seminaarin pesäpallojoukkue 1930–1939. kuvat: pohjoiskarjalanmuseo.fi, museovirasto.finna.fi;



Seminaarin opettaja kevätpäivänä kahvilla. Naisoppilaita ryhmäkuvassa 1900-luvun alussa. kuva Arthur Eder. Seminaarilaisia ryhmäkuvassa vuonna 1870. Iloisia hospitantteja 1920-luvulla. Seminaarin johtaja (1907–1928) Oskar Relander seminaarin tiellä. Kuvat: museovirasto.finna.fi; pohjoiskarjalann museo.fi.



Muistoja: Seminaarilaisia seminaarin miesosaston luokkarakennuksen edessä 1935. Pitkä silta, taustalla Kymölä. Luokkakoukseen osallistuneita seminaarilaisia vuonna 1907 seminaarin portailla. Kuvat: museovirasto.finna.fi



Muistoja menneistä oppivuosista: Kansakouluopettajia puutarhakursseilla seminaarilla 1899. Kuva: Tuomo Ahokas, . Valmistunut opettaja 1902. Luokkakoukseen osallistuneita opettajia 1907. Kuvat: museovirasto.finna.fi

## "Ajat muuttuvat"



Sortavalan seminaarin voimistelusalin rakennus 13.4.1941 Sortavalan valtauksen jälkeen. Seminaarin juhlasalirakennus 13.8.1941 ollut venäläisten karsarmina, etualalla lisärakennus myös kasarmina. Kymölä vallattuna 13.8.1941. Seminaarikadun päässä laulusalirakennus, minkä vihollisen tykkituli poltti sitten 14.8.1941. Kuvat: SA-kuvat.





Sortavalan seminaarin järjestämä viihdytyskiertue sotilaille Syvärillä toukokuussa 1943. Kansantanhuja tanssitaan kansallispuvut yllä. *Runonlaulajan patsas kuvattuna 22.9.1944 päivää ennen luovutusta*. Mallina ollut Pedri Shemeikka ja kantele (patsas Alpo Sailo, paljastettiin 1935) Suomen Pankin Sortavalan osaston edessä Väinämöisen puistossa. Kansantanhuja tanssivat Laatokan rannikkojoukkoihin kuuluvat lotat ja upseerit kansanjuhlassa 16.8.1942. Kuvat: SA-kuvat



Kantele kenttäsairaalassa 9.1.1943. Runolaulaja Larin Paraske (1833–1904) alkuperäinen muistomerkki pystytetty 1911 Palkealassa. Kuva 3.9.1941. Larin Paraske kuoli Metsäpirtissä 3.1.1904: *”Tuulet toivat runovirret, ahavaiset antelivat, meren tyrskyt työntelivät”*. Itkijänainen Sortavalassa itki Kiitositkuvirren suomalaisille sotilaille 24.5.1943. Kesällä 1944 tulivat sitten suruitkuvirret. Kuvat: SA-kuvat



1. Aunus Jyrkilä 20.7.1942 Iltamaisema Märkjärven rannoilta: pato, saari ja mylly. Selki 25.6.1944 Itkijänainen kyynelehtien saattelee suomalaista sotilasta ennen lähtöä Karjalasta. Aunuksen risti 20.6.1944. 2. Aunuksen retken 31.8.1941, Sortavalan 15.8.1943 ja Käkisalmen 21.8.1942 muistomerkit ja sankarihaudat. Kesällä 1944 oli Karjalassa pitkät evakkojonot teiden varsilla. *Sortavala luovutettiin 23.9.1944*. Kuvat: SA-kuvat

*"Luadogan meren randamil mie kazvoin kaugobriha, siel mie paimoivirzie lauloin, nyt eis on mieron piha. Karjalan mail kuldakägözet kukkuu, kirikön ristat kiiddelöö, taljankka se illoin tanssiloih kuttshuu, kandeleh hembiezeh helizöö.*

*Siel on kallis kantajain, siel mielitiettoni tshoma, muamokullan kainalost' on mutshoin otettu oma. Karjalan mail kuldakägözet kukkuu, kirikön ristat kiiddelöö, taljankka se illoin tanssiloih kuttshuu, kandeleh hembiezeh helizöö.*

*Kierdelin ja kierdelin. on selgä sumptshan painos, mieron matka - mielenibä omah kodih ainos. Karjalan mail kuldakägözet kukkuu, kirikön ristat kiiddelöö, taljankka se illoin tanssiloih kuttshuu, kandeleh hembiezeh helizöö."*

*Reppurin laulu, esitetty näytelmässä Juhannustulilla vuonna 1900. Sävel Oskar Merikanto. Sanat Larin Kyösti - Iivo Härkönen. Teoksessa Wilho Siukonen 1941 Nuorten laulukirja. Otava.*

**Kuvat:** SA-kuva, museovirasto.finna.fi, pohjoiskarjalanmuseo.fi./ Pohjois-Karjalan museo; Karjalan Liiton kokoelmat

#### **Kirjallisuutta:**

Henttonen, Antti 2023. Sortavalan seminaari oli Karjalan korkeakoulu. Suomen kasvatuksen ja koulutuksen historian seuran vuosikirja Koulu ja menneisyys Vol 60, 86–101.  
Henttonen, Antti & Somerkivi, Urho (toim.) 1980. Ajat muuttuvat: Sortavalan seminaarin perustamisen 100-vuotisjuhlakirja. Helsinki: Kymölän kiltä 1980.  
Kemppinen, Iivar 1969. Sortavalan seminaarin historia. Helsinki: Kymölän kiltä.  
Eino Leino 1949. Runo-Karjala. Kirjakeppi. Teoksessa Aarre Pesonen & Eino Kauppinen (toim.) Valikoima runoja alkuperäiskokoelmien ulkopuolelta. Otava. Helsinki 1949  
[Sortavallaan seminaari](#). Wikipedia.

#### **Uutta kirjallisuutta:**

Tapio Hämynen & Hannu Itkonen (toim.) Sortavala: Muutosten ja muistojen kaupunki 2020. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.  
Ylikotila, Anna-Kaisa 2023. Kielikysymyksiä ja urkintaa. Sortavalan seminaari venäläistoimien kohteena. *J@rgonia*, 21(41), 81–112. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-202306284168>

**Tiedon lähteellä - muistomerkki** (Armas Hutri 1922-2015) on paljastettu Joensuussa vuonna 1965 Sortavalan seminaarille. Sortavalan kiltä

**Julkaistu 17.4.2024**